

Συνήγορος του Πολίτη

Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού

Συνοπτικό κείμενο ενημέρωσης δημοσιογράφων την 15^η Απριλίου 2004

Ο Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού άρχισε να λειτουργεί τον Ιούλιο του 2003 σε εφαρμογή του νόμου 3094/2003 που επεκτείνει την αποστολή της Αρχής «Συνήγορος του Πολίτη» στο πεδίο της *προάσπισης και προαγωγής των Δικαιωμάτων του Παιδιού*.

Αναλυτική ενημέρωση για την αποστολή, το πλαίσιο λειτουργίας και το έργο του κατά το δεύτερο εξάμηνο του έτους 2003 παρέχεται μέσα από την Ετήσια Έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη που κατετέθη στην Ελληνική Βουλή την 31.3.2004 και διατίθεται στο διαδίκτυο (www.synigoros.gr).

Ο Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού, λειτουργώντας κατά το πρότυπο του διεθνώς καταξιωμένου θεσμού του «Συνηγόρου του Παιδιού» και σύμφωνα με τις προδιαγραφές που έχουν διατυπωθεί από το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Συνηγόρων του Παιδιού, συνδυάζει την *παρέμβασή του σε συγκεκριμένες υποθέσεις παραβιάσεων*, αποβλέποντας στην προστασία των θιγόμενων παιδιών, και *ενέργειες ανεξάρτητα από υποθέσεις*, που αποσκοπούν στην προαγωγή και προάσπιση των δικαιωμάτων του παιδιού, και περιλαμβάνουν βελτίωση των δημοσίων θέσεων και αντιλήψεων για τα παιδιά, ενημέρωση, εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση παιδιών, γονέων και επαγγελματιών για την άσκηση και προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού, συλλογή στοιχείων για την εφαρμογή των δικαιωμάτων του παιδιού, συμμετοχή στον κοινωνικό διάλογο και εκπόνηση προτάσεων προς την Πολιτεία για λήψη οργανωτικών, λειτουργικών και νομοθετικών μέτρων προς όφελος του παιδιού.

Στο κείμενο που ακολουθεί παρουσιάζονται κατά θεματική ενότητα ορισμένα από τα σημαντικότερα πεδία παρέμβασης του Κύκλου Δικαιωμάτων του Παιδιού, στα οποία έχει ήδη ενεργήσει μέχρι σήμερα, μέσω της εξέτασης υποθέσεων ή δια της ανάληψης πρωτοβουλιών. Παρουσιάζονται επίσης στις θεματικές αυτές οι κατευθύνσεις παρέμβασης του Συνηγόρου του Πολίτη, σε συνδυασμό με τις προβλέψεις της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (Ν.2101/1992) και της υπόλοιπης εθνικής νομοθεσίας της χώρας.

Ο Συνήγορος του Πολίτη επισημαίνει την ανάγκη οι δημοσιογράφοι που καλύπτουν θέματα σχετικά με το παιδί να είναι καλοί γνώστες του θεσμικού πλαισίου προστασίας των δικαιωμάτων των ανηλίκων και να τηρούν τις αρχές δεοντολογίας του δημοσιογραφικού επαγγέλματος και τον κώδικα δεοντολογίας δημοσιογράφων ραδιοτηλεόρασης (ΠΔ 77/2003) σε κάθε αναφορά τους σχετικά με τα παιδιά, και ιδιαίτερα με τα παιδιά θύτες ή θύματα.

A. Το έργο του Κύκλου Δικαιωμάτων του Παιδιού μέχρι σήμερα σε αριθμούς:

Ο Κύκλος πλαισιώνεται σήμερα από 13 επιστήμονες διαφόρων ειδικοτήτων (με σπουδές στη νομική, ψυχολογία, επικοινωνία, κοινωνιολογία, κοινωνική εργασία, παιδαγωγικά, εγκληματολογία).

Στη διάρκεια του έτους 2003 ο Κύκλος ασχολήθηκε με 90 αναφορές πολιτών για παραβιάσεις δικαιωμάτων του παιδιού. Μέχρι το τέλος Μαρτίου 2004 ο αριθμός των υποθέσεων του Κύκλου είχε φτάσει τις 150.

Οι αναφορές κατά το έτος 2003 υποβλήθηκαν ως επί το πλείστον από ενήλικες (γονείς, συγγενείς ή τρίτα πρόσωπα που είχαν άμεση αντίληψη παραβιάσεων).

3 αναφορές υποβλήθηκαν από παιδιά.

Οι υποθέσεις με τις οποίες ασχολήθηκε ο Κύκλος το 2003 αφορούσαν περίπου κατά το ήμισυ το χώρο της εκπαίδευσης. Επίσης, σχεδόν 1 πέμπτο των υποθέσεων αφορούν στην υγεία και πρόνοια ανηλίκων, και ακολουθούν η οικογένεια και η υποκατάστατη φροντίδα, η υποδοχή αλλοδαπών και προσφύγων και σε μικρότερο βαθμό θέματα κακοποίησης – εκμετάλλευσης, κοινωνικής συμμετοχής – ψυχαγωγίας κ.ά.

Η μεγάλη πλειονότητα των αναφορών (70) στρεφόταν κατά των δημοσίων φορέων.

Ένα μεγάλο μέρος της δραστηριότητας του Κύκλου Δικαιωμάτων του Παιδιού κατά το έτος 2003 στράφηκε στην προετοιμασία επικοινωνιακού υλικού, στη συγκρότηση ενός πανελληνίου καταλόγου φορέων και υπηρεσιών που ασχολούνται με το παιδί και στη διοργάνωση ενημερωτικών συναντήσεων με εκπροσώπους φορέων και επαγγελματίες που ασχολούνται με το παιδί.

Μέχρι σήμερα ο Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού έχει πραγματοποιήσει:

- Ενημερωτικές συναντήσεις με εκπροσώπους φορέων στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη
- Σεμινάρια για εκπαιδευτικούς στην Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη και τα Ιωάννινα.
- Ενημερωτικές ομιλίες στην Αθήνα, την Κατερίνη, τη Θήβα, τη Χαλκίδα, την Κω.
- Επισκέψεις – συναντήσεις με μαθητές σε σχολεία στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη.
- 14 επισκέψεις σε ιδρύματα πρόνοιας στην Αθήνα (8) τη Θεσσαλονίκη (4) και την Πάτρα (2).
- Συμμετοχές σε εκδηλώσεις, συνέδρια, ημερίδες για θέματα δικαιωμάτων του παιδιού
- Διεθνείς επαφές και συναντήσεις εργασίας με ομόλογους και άλλους θεσμούς στην Ευρώπη.

B. Επικοινωνία με τα παιδιά

Η κατάλληλη προσέγγιση και επικοινωνία με τα παιδιά αποτελεί ζητούμενο ύψιστης προτεραιότητας για τον Κύκλο Δικαιωμάτων του Παιδιού, όπως άλλωστε συμβαίνει διεθνώς στην πρακτική των «Συνηγόρων του Παιδιού».

Το παιδί που επισκέπτεται τον χώρο του Συνηγόρου του Πολίτη για να υποβάλει την αναφορά του, γίνεται δεκτό κατ' ιδίαν από τους επιστήμονες του Κύκλου, σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο, ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες του, να διασφαλίζει την δυνατότητα ελεύθερης και ιδιωτικής έκφρασής του καθώς και τη μη έκθεση της προσωπικής του κατάστασης σε τρίτους. Επιστήμονες του Κύκλου επικοινωνούν με το παιδί και μπορούν να το διευκολύνουν να υποβάλει την αναφορά του. Στο παιδί παρέχεται η διαβεβαίωση ότι προστατεύεται το απόρρητο των στοιχείων της αναφοράς του έναντι τρίτων, πλην των λειτουργών που ενδεχομένως θα χρειασθεί να επιληφθούν της υπόθεσης, προκειμένου να διερευνηθεί και να αρθεί η αναφερόμενη παραβίαση. Επίσης, του δίνεται η πληροφορία ότι θα ενημερωθούν και οι γονείς του, αν αυτό κριθεί σκόπιμο για την προστασία του.

Τα παιδιά μπορούν να επικοινωνούν τηλεφωνικά με το ΣτΠ για να αναφέρουν σοβαρές παραβιάσεις δικαιωμάτων τους και να λάβουν συμβουλές για το χειρισμό τους και, εφόσον κρίνεται σκόπιμο, για την υποβολή αναφοράς στον ΣτΠ. Υπάρχει ειδική τηλεφωνική γραμμή για παιδιά (80.111.42000) με χρέωση μιας μονάδας, από όλη την Ελλάδα, η οποία γίνεται προσπάθεια να μετατραπεί σε τετραψήφια γραμμή, ώστε να απομνημονεύεται εύκολα.

Εάν ένα παιδί επικοινωνήσει τηλεφωνικά και ζητήσει βοήθεια για την έγγραφη υποβολή αναφοράς, επιστήμονες του Κύκλου το καθοδηγούν και, εφόσον κρίνεται απαραίτητο, μπορούν να διαμεσολαβήσουν προς τοπική αρμόδια δημόσια υπηρεσία, από την οποία ζητούν να διευκολύνει το παιδί στην υποβολή της αναφοράς. Τα παιδιά ενημερώνονται με όλους τους δυνατούς τρόπους για τις σχετικές διαδικασίες. Σε κάθε περίπτωση, η επικοινωνία με το παιδί που υποβάλλει αναφορά, σχετικά με τις ενέργειες του Κύκλου Δικαιωμάτων του Παιδιού, γίνεται με τον τρόπο που το ίδιο επιθυμεί, δηλαδή μέσω τηλεφώνου ή με την αποστολή εγγράφων.

Ο Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού προγραμματίζει την έκδοση ειδικών φυλλαδίων για παιδιά και τη διακίνησή τους σε σχολεία, ιδρύματα, δημόσιες υπηρεσίες και μη κυβερνητικές οργανώσεις που δουλεύουν με παιδιά.

Επίσης προγραμματίζεται διακίνηση ενημέρωσης και μηνυμάτων για τα παιδιά σχετικά με την αποστολή του «Συνηγόρου του Παιδιού» μέσω ηλεκτρονικών μέσων.

Γ. Παρουσίαση επιλεγμένων θεματικών δραστηριοποίησης του Κύκλου Δικαιωμάτων του Παιδιού

Θεματική 1: ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (ΔΣΑΠ αρ. 28, 29)

Κατευθυντήρια αρχή: «Κανένα παιδί που δεν έχει συμπληρώσει το 16^ο έτος ηλικίας του δεν πρέπει να μένει έξω από την υποχρεωτική εκπαίδευση»

1.1. ΕΝΤΑΞΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΡΟΜΑ (ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ) ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

- *Υποθέσεις:* Ο ΣτΠ ενήργησε, ύστερα από αναφορές πολιτών, για την εξασφάλιση της επέκτασης των σχολικών κτιριακών εγκαταστάσεων και την υποστήριξη τσιγγανόπαιδων προκειμένου να ενταχθούν στο σχολείο στην περιοχή Κόρδοβα Αιγίου (βλ. ετήσια έκθεση). Επίσης διερευνά και άλλες συναφείς αναφορές πολιτών.

- *Πρωτοβουλίες:* Ο ΣτΠ συγκέντρωσε ερευνητικά δεδομένα για την ένταξη τσιγγανόπαιδων στην εκπαίδευση και ενημέρωσε φορείς σχετικά με την ισχύουσα νομοθεσία. Στη βάση αυτή, κάθε φορέας ή ιδιώτης που γνωρίζει συγκεκριμένες περιπτώσεις παιδιών ηλικίας 6-15 ετών, που δεν παρακολουθούν σχολείο, μπορεί να αναφέρει το γεγονός στις αρμόδιες κοινωνικές υπηρεσίες ή στον ΣτΠ, προκειμένου να ληφθούν υποστηρικτικά μέτρα για την ένταξη ή επιστροφή των παιδιών αυτών στην εκπαίδευση.

1.2. ΕΝΤΑΞΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

- *Υποθέσεις:* Ο ΣτΠ, ύστερα από την έκδοση εγκυκλίου από το ΥΠΕΣΔΔΑ, που καλούσε τα σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης να μην εγγράφουν τέκνα αλλοδαπών που δεν κατείχαν ισχύουσα άδεια παραμονής στη χώρα, ζήτησε τη μη εφαρμογή και την ανάκληση της εγκυκλίου αυτής. Το ΥΠΕΠΘ ανταποκρίθηκε θετικά σε αυτή την παρέμβαση της Αρχής, και απήντησε ότι είχε ήδη αποφασίσει τη μη εφαρμογή της εγκυκλίου, ενώ το ΥΠΕΣΔΔΑ, παρά τις επανειλημμένες οχλήσεις του ΣτΠ δεν την έχει ανακαλέσει ακόμη (βλ. ετήσια έκθεση).

- *Πρωτοβουλίες:* Ο ΣτΠ δημοσιοποίησε τις θέσεις του στο προκείμενο ζήτημα. Η περαιτέρω συμβολή της Αρχής για τη διασφάλιση της πρόσβασης και της εγγραφής όλων των παιδιών στην εκπαίδευση, συνίσταται στην ενημέρωση των εκπαιδευτικών διευθύνσεων και την παρέμβαση του ΣτΠ ύστερα από ενδεχόμενες καταγγελίες από πολίτες που έχουν άμεση αντίληψη συναφών παραβιάσεων.

1.3. ΥΠΟΔΟΧΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

- *Υποθέσεις:* Ο ΣτΠ έλαβε και διερεύνησε αναφορά πολιτών σχετικά με την αναστολή λειτουργίας τάξεων υποδοχής μεταναστών σε συγκεκριμένα σχολεία. Το Υπουργείο Παιδείας απήντησε ότι με βάση τη νομοθεσία εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια της

διοίκησης να δημιουργεί τάξεις υποδοχής ανάλογα με τις διαπιστούμενες ανάγκες. Ο ΣτΠ επισημαίνει ότι αν και δεν υφίσταται συγκεκριμένη υποχρέωση της διοίκησης να δημιουργεί σχετικά τμήματα, το Υπουργείο Παιδείας οφείλει, κατά το σχεδιασμό των ενεργειών του, να λαμβάνει σοβαρά υπόψη του την ανάγκη εκπαιδευτικής ενίσχυσης των μαθητών των οποίων η πρώτη γλώσσα δεν είναι η Ελληνική, ώστε να αποτρέπεται η σχολική τους αποτυχία και η διαρροή τους από το εκπαιδευτικό σύστημα.

Θεματική 2: ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΩΝ ΑΝΑΠΗΡΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ
(ΔΣΔΠ αρ. 23)

Κατευθυντήρια αρχή: Τα ανάπηρα παιδιά δικαιούνται να τυγχάνουν ειδικής φροντίδας και παροχής δωρεάν βοήθειας, προσαρμοσμένης στην κατάσταση τους, στο μέτρο των διαθέσιμων πόρων, ώστε να εξασφαλίζεται η αυτονομία, η επαγγελματική ένταξη και η συμμετοχή τους στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας.

2.1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

- *Υποθέσεις:* Ο ΣτΠ έλαβε και διερεύνησε αναφορές πολιτών σχετικά με τη διαδικασία διάγνωσης και αξιολόγησης παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες από Κέντρα Διάγνωσης, Αξιολόγησης και Υποστήριξης (ΚΔΑΥ) που λειτουργούν σε εκπαιδευτικές περιφέρειες της χώρας (βλέπε παράδειγμα υπόθεσης στην ετήσια έκθεση). Ένα ζήτημα που διαπιστώνεται είναι ότι τα ΚΔΑΥ σε αρκετές περιπτώσεις αντιμετωπίζουν σημαντικά λειτουργικά προβλήματα και καθυστερούν εξαιρετικά στην εξυπηρέτηση των ενδιαφερομένων πολιτών. Ο ΣτΠ αναγνωρίζοντας το νεοσύστατο του θεσμού των ΚΔΑΥ επισημαίνει την εξαιρετικής σημασίας αποστολή του και επιφυλάσσεται για την εκπόνηση ειδικής έκθεσης με λειτουργικές και οργανωτικές προτάσεις ώστε να βελτιωθεί στο μέτρο του δυνατού η αποτελεσματικότητά τους.

2.2. ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

Υποθέσεις: Ο ΣτΠ έλαβε αναφορές πολιτών σχετικά με υπηρεσίες περίθαλψης παιδιών με αναπηρίες, λειτουργικά ζητήματα που αφορούν ειδικά σχολεία, όπως σχολεία για κωφά παιδιά, αλλά και την αποασυλοποίηση και το μετασχηματισμό του Παιδοψυχιατρικού Νοσοκομείου Αττικής (ΠΝΑ) ως δράσεις που εντάσσονται στο Εθνικό Πρόγραμμα για την Ψυχιατρική Μεταρρύθμιση και στο «Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Υγεία –Πρόνοια 2000-2006» του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας. Η Αρχή δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην υλοποίηση καταρχήν των προβλεπομένων από το νόμο δομών με τις κατάλληλες προδιαγραφές, όπως έχουν θεσμοθετηθεί, έτσι ώστε να προαχθούν τα δικαιώματα των παιδιών με αναπηρία και τα παιδιά αυτά να εξυπηρετούνται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο από τις διαθέσιμες υπηρεσίες και τα υπάρχοντα εκπαιδευτικά, θεραπευτικά και υποστηρικτικά πλαίσια.

- *Πρωτοβουλίες:* Ο ΣτΠ επισκέφθηκε μονάδες περίθαλψης και φροντίδας παιδιών με αναπηρίες με στόχο τη διαπίστωση καλών πρακτικών και τον εντοπισμό αδυναμιών στο σχεδιασμό και την υλοποίηση προγραμμάτων που απευθύνονται σε αυτά.

Θεματική 3: ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΚΦΡΑΣΗ ΓΝΩΜΗΣ ΚΑΙ ΣΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΙΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΠΟΥ ΤΑ ΑΦΟΡΟΥΝ (ΔΣΔΠ αρ.12)

Κατευθυντήρια αρχή: Κάθε παιδί που έχει ικανότητα διάκρισης έχει το δικαίωμα ελεύθερης έκφρασης της γνώμης του και πρέπει να ακούγεται σε οποιαδήποτε διοικητική ή δικαστική διαδικασία που το αφορά.

Πρωτοβουλίες:

- Ο ΣτΠ ανέλαβε πρωτοβουλίες για την ευαισθητοποίηση των επαγγελματιών που εργάζονται με παιδιά, ώστε να ακούγεται η γνώμη τους στις διαδικασίες που τα αφορούν. Επίσης επεξεργάζεται σχέδιο προσέγγισης και επικοινωνίας με ομάδες παιδιών σε σχολεία, ιδρύματα ή άλλους χώρους όπου αυτά διαβιούν, εκπαιδεύονται ή ψυχαγωγούνται.
- Μέχρι σήμερα, ο Βοηθός Συνήγορος, Υπεύθυνος του Κύκλου Δικαιωμάτων του Παιδιού και επιστήμονες του Κύκλου έχουν συμμετάσχει σε ενημερωτικές εκδηλώσεις για εκπαιδευτικούς και άλλους επαγγελματίες στην Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη, τα Ιωάννινα, την Κατερίνη, τη Θήβα, τη Χαλκίδα και την Κω και έχουν επισκεφθεί 5 ομάδες μαθητών σε σχολεία, πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, παρουσιάζοντας το έργο του Συνηγόρου του Παιδιού και ακούγοντας τις απόψεις τους σε θέματα σχετικά με τα δικαιώματα του παιδιού. Μεταξύ των προτάσεων που έχουν διατυπωθεί από τα παιδιά αξίζει να αναφερθούν η ένταξη της «εκπαίδευσης στα δικαιώματα» στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, η διεξαγωγή συζητήσεων με ειδικούς επαγγελματίες σε θέματα που αφορούν παραβιάσεις σε βάρος των παιδιών και η ακρόαση της γνώμης των παιδιών από τους ενήλικες που ασχολούνται με την προάσπιση των δικαιωμάτων τους.
- Επίσης διοργανώθηκε **σεμινάριο** με ομιλητές τον Συνήγορο του Παιδιού της Ουαλίας και Βρετανίδα εμπειρογνώμονα σε θέματα συμμετοχής των παιδιών, κατά το οποίο παρουσιάστηκαν σε στελέχη του Κύκλου και σε προσκεκλημένους επαγγελματίες (εκπαιδευτικούς, συμβούλους και εμπυχωτές) πρακτικές από την Ουαλία που προάγουν τη συμμετοχή και ακρόαση της γνώμης των παιδιών (15-16.3.04).
- Προοπτικά σχεδιάζεται η πραγματοποίηση περαιτέρω συναντήσεων ενημέρωσης και οργανωμένης ακρόασης ομάδων παιδιών σε όλη τη χώρα, η διοργάνωση σεμιναρίων σε επαγγελματίες και η εκπόνηση προγραμμάτων σε συνεργασία με σχολεία και φορείς υγείας και πρόνοιας που προωθούν και αναδεικνύουν το στοιχείο της συμμετοχής των παιδιών στις διαδικασίες που τα αφορούν.

Θεματική 4: ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΠΟ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ – ΠΑΡΑΜΕΛΗΣΗ
(ΔΣΔΠ αρ 19)

Κατευθυντήρια αρχή: Τα παιδιά πρέπει να προστατεύονται από κάθε μορφής βίας, προσβολής ή βιαιοπραγιών σωματικών ή πνευματικών, εγκατάλειψης ή παραμέλησης, κακής μεταχείρισης ή εκμετάλλευσης, συμπεριλαμβανομένης της σεξουαλικής βίας, κατά το χρόνο που βρίσκονται στην επιμέλεια των γονέων τους ή άλλων προσώπων στα οποία τα έχουν εμπιστευθεί. Τα προστατευτικά μέτρα πρέπει να περιλαμβάνουν αποτελεσματικές διαδικασίες που αποσκοπούν στην παροχή της απαραίτητης υποστήριξης στο παιδί και σε αυτούς που έχουν την επιμέλειά του καθώς και άλλες μορφές πρόνοιας και περίθαλψης, και όπου χρειάζεται, διαδικασίες δικαστικής παρέμβασης.

- *Υποθέσεις:* Ο ΣτΠ χειρίστηκε υποθέσεις επωνύμων καταγγελιών για διάφορες μορφές κακοποίησης ανηλίκων από οικεία τους πρόσωπα (βλέπε και παράδειγμα στην ετήσια έκθεση). Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις η διενέργεια έρευνας και η λήψη μέτρων προστασίας έγινε με την ενεργοποίηση των αρμόδιων περιφερειακών υπηρεσιών. Ο ΣτΠ επεδίωξε να διασφαλίσει ότι οι αναγκαίες υπηρεσίες γίνονται διαθέσιμες για την προστασία του παιδιού σε τοπικό επίπεδο και ζήτησε από τους εποπτεύοντες οργανισμούς να μεριμνήσουν για την κατάλληλη στελέχωση των σχετικών δημοσίων υπηρεσιών, όποτε διαπίστωσε υποστελέχωση ή ανεπάρκειά τους. Επίσης, σε περιπτώσεις που διαπίστωσε την ανάγκη παρέμβασης εισαγγελικών λειτουργών, τους ενημέρωσε αρμοδίως και συνεργάστηκε μαζί τους για την λήψη των κατάλληλων μέτρων. Στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη, όπου λειτουργούν δικαστήρια και εισαγγελίες ανηλίκων, ο ΣτΠ συνεργάστηκε με τους εισαγγελικούς λειτουργούς, προκειμένου να υπάρχει επικοινωνία και συνεργασία μαζί τους σε περιπτώσεις αναφερόμενων παραβιάσεων σε βάρος ανηλίκων, για την λήψη των απαραίτητων μέτρων.

- *Πρωτοβουλίες:* Η ευαισθητοποίηση επαγγελματιών και ιδιωτών για τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να χειριστούν υποθέσεις κακοποίησης που έρχονται σε γνώση τους αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για τον ΣτΠ. Για το λόγο αυτό δίνει ιδιαίτερη έμφαση στις ενημερώσεις των εκπαιδευτικών και διαμεσολαβεί για την καλύτερη συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών αρχών, ψυχο-κοινωνικών υπηρεσιών, ειδικευμένων μη κυβερνητικών οργανώσεων, αστυνομίας και εισαγγελικών λειτουργών σε τοπικό επίπεδο, ώστε να επιτυγχάνεται η αποκάλυψη των περιστατικών κακοποίησης και η λήψη μέτρων προστασίας των ανηλίκων θυμάτων.

Θεματική 5: ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΠΟ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ – ΠΑΙΔΙΚΗ
ΕΡΓΑΣΙΑ – ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ / ΕΜΠΟΡΙΑ

(ΔΣΔΠ 30, 32, 34, 35, 39)

Κατευθυντήρια αρχή: Όλα τα παιδιά, ανεξάρτητα από την εθνικότητα και τη νομική τους κατάσταση, έχουν δικαίωμα προστασίας από την εκμετάλλευση και από την εκτέλεση οποιασδήποτε εργασίας που ενέχει κινδύνους ή που μπορεί να εκθέσει σε κίνδυνο την εκπαίδευσή τους ή να βλάψει την υγεία τους ή τη σωματική, πνευματική, ψυχική, ηθική και κοινωνική ανάπτυξή τους. Τα παιδιά – θύματα που βρίσκονται ασυνόδευτα στη χώρα πρέπει να λαμβάνουν όλες τις κατάλληλες υπηρεσίες περίθαλψης, φροντίδας και υποστήριξης με στόχο την σωματική και ψυχολογική τους ανάρρωση, τον εθελοντικό επαναπατρισμό τους και την επανένωση με την οικογένειά τους, όποτε αυτό κρίνεται εφικτό και σκόπιμο, σε συνεργασία με τις υπηρεσίες της χώρας προέλευσής τους.

- *Υποθέσεις:* Ο ΣτΠ δέχθηκε αναφορές πολιτών αφενός για παιδιά που επαιτούσαν ή ήταν θύματα εκμετάλλευσης, αφετέρου για τις συνθήκες λειτουργίας του προγράμματος «φροντίδα για τα παιδιά του δρόμου» και για τη φιλοξενία τους σε ίδρυμα πρόνοιας, από όπου αναφέρθηκε ότι διέφυγε μεγάλος αριθμός φιλοξενουμένων. Στην πρώτη περίπτωση ενήργησε σε συνεργασία με τοπικές κοινωνικές υπηρεσίες, επιδιώκοντας τον εντοπισμό και την προστασία των ανηλίκων. Στη δεύτερη διεξήγαγε έρευνα για τη λειτουργία του προγράμματος, η οποία οδήγησε και στην έκδοση **πορίσματος** το οποίο απεστάλη στο Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και δίνεται σήμερα στη δημοσιότητα. Ο ΣτΠ διαπίστωσε ότι το προκείμενο πρόγραμμα δεν βασιζόταν σε επαρκείς πόρους και προδιαγραφές που να εξασφαλίζουν την κατάλληλη περίθαλψη και επανένταξη των ανηλίκων στους οποίους απευθυνόταν. Η Αρχή ζητά σήμερα από την Πολιτεία να δεσμευθεί για την μελλοντική μεταχείριση των παιδιών θυμάτων εκμετάλλευσης και παράνομης διακίνησης / εμπορίας με την εκπόνηση κατάλληλων μέτρων, υπηρεσιών και διαδικασιών που θα εξασφαλίζουν την πλήρη προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών θυμάτων και θα οδηγούν στην κοινωνική τους επανένταξη είτε μέσω του επαναπατρισμού τους, εφόσον αυτός είναι εφικτός, είτε μέσω της ένταξής τους σε κατάλληλες προνοιακές δομές της χώρας μας (βλέπε αναλυτικό κείμενο πορίσματος).

- *Πρωτοβουλίες:* Ο Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού συμμετείχε σε συναντήσεις εργασίας και συνέδρια, στην Ελλάδα και στην Αλβανία, που αφορούν την παράνομη διακίνηση και εκμετάλλευση παιδιών. Η άποψη της Αρχής είναι ότι η υπάρχουσα νομοθεσία και οδηγίες του ΟΗΕ, της UNICEF και διεθνών μη κυβερνητικών οργανώσεων, όπως του SAVE THE CHILDREN, δημιουργούν ένα επαρκές υπόβαθρο για την προστασία των παιδιών θυμάτων και την καταπολέμηση του φαινομένου της παιδικής εκμετάλλευσης και της παράνομης διακίνησης. Χρειάζονται ωστόσο να ληφθούν περαιτέρω μέτρα, όπως η εξειδίκευση της Ελληνικής νομοθεσίας για την προστασία των παιδιών θυμάτων, η εκπόνηση διακρατικών συμφωνιών με τις χώρες προέλευσης, με στόχο τον ασφαλή επαναπατρισμό των παιδιών θυμάτων, ο συντονισμός των υπηρεσιών και των μη κυβερνητικών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στο πεδίο, η εκπαίδευση των λειτουργών της αστυνομίας, η εφαρμογή των προβλέψεων του νόμου για την επιτροπεία και η πιστοποίηση, επαρκής χρηματοδότηση, πιστοποίηση και τακτική παρακολούθηση των ιδρυμάτων πρόνοιας και άλλων εναλλακτικών μορφών φροντίδας (αναδοχή) που αναλαμβάνουν τη φιλοξενία και υποστήριξη των παιδιών θυμάτων. Για τα

θέματα αυτά ο ΣτΠ προγραμματίζει την εκπόνηση ειδική έκθεσης που θα απευθύνει στα αρμόδια υπουργεία.

Θεματική 6: ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΠΡΟΝΟΙΑΚΗ ΦΡΟΝΤΙΑΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ (ΔΣΔΠ αρ. 3, 19, 20,)

Κατευθυντήρια αρχή: Κάθε παιδί που στερείται προσωρινά ή οριστικά το οικογενειακό του περιβάλλον, ή το οποίο για το δικό του συμφέρον δεν είναι δυνατόν να παραμένει στο περιβάλλον του, δικαιούται ειδική προστασία εκ μέρους του κράτους. Το κράτος οφείλει να μεριμνά ώστε η λειτουργία οργανισμών, υπηρεσιών και ιδρυμάτων που αναλαμβάνουν την προστασία των παιδιών να είναι σύμφωνη με τους θεσπισμένους κανόνες, ιδιαίτερα στον τομέα της ασφάλειας και της υγείας, διαθέτοντας επαρκές προσωπικό που να καλύπτει τις ανάγκες των παιδιών.

- *Υποθέσεις:* Ο ΣτΠ διερεύνησε αναφορά σχετικά με τη λειτουργία ιδιωτικού ιδρύματος πρόνοιας, στο οποίο γίνονται τοποθετήσεις ανηλίκων κατ' εξοχήν με απόφαση εισαγγελέως. Το εν λόγω ίδρυμα δεν διέθετε κοινωνικό λειτουργό ούτε ψυχολόγο και αντιμετώπιζε λειτουργικά προβλήματα συνδεδεμένα με τους ανεπαρκείς διαθέσιμους πόρους του. Ο ΣτΠ διερευνά τόσο τις ευθύνες της διοίκησης του ιδρύματος, όσο και της εποπτεύουσας και συγχρηματοδοτούσας αρχής, καθώς θεωρεί ότι ιδρύματα που αναλαμβάνουν με απόφαση δημοσίων αρχών την προστασία ανηλίκων οφείλουν να πληρούν βασικές προδιαγραφές και να ενισχύονται από την πολιτεία ώστε να δύνανται να καλύπτουν τις στοιχειώδεις ανάγκες των φιλοξενουμένων και να συμβάλλουν στην υποστήριξη, την ψυχοσωματική τους ανάπτυξη και την κοινωνική τους επανένταξη. Η έρευνα δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμη.

- *Πρωτοβουλίες:* Ο ΣτΠ επισκέφθηκε δημόσια και ιδιωτικά ιδρύματα πρόνοιας στην Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη και την Πάτρα, με σκοπό να αποκτήσει άμεση εικόνα για τη λειτουργία τους, τα επιτεύγματά τους και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, σε συνάρτηση με το νομοθετικό και θεσμικό τους πλαίσιο και το ρόλο των εποπτευόντων αυτών αρχών. Ο Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού προγραμματίζει να συνεχίσει αυτές τις επισκέψεις, διοργανώνοντας και συναντήσεις ενημέρωσης και ακρόασης ανηλίκων φιλοξενουμένων σε αυτά. Με βάση τα δεδομένα από τις επισκέψεις αυτές και αναλυτικότερες αυτεπάγγελτες έρευνες σε επιλεγμένα ιδρύματα, προγραμματίζεται η έκδοση πορισμάτων που θα αποβλέπει στη βελτίωση του πλαισίου λειτουργίας των ιδρυμάτων πρόνοιας στη χώρα.

Θεματική 7: ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΟΙΝΙΚΗ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ (ΔΣΔΠ αρ 37, 40)

Κατευθυντήρια αρχή: Κάθε παιδί ύποπτο, κατηγορούμενο ή καταδικασμένο για παράβαση

ποινικού νόμου έχει το δικαίωμα σε μεταχείριση που συνάδει με το αίσθημα της αξιοπρέπειάς του και της προσωπικής του αξίας, που εγγυάται το σεβασμό των δικαιωμάτων του και της ιδιωτικής του ζωής, που λαμβάνει υπόψη την ηλικία του καθώς και την ανάγκη για επανένταξη στην κοινωνία και την ανάληψη ενός εποικοδομητικού ρόλου σε αυτήν.

- *Πρωτοβουλίες:* Ο ΣτΠ ανέλαβε πρωτοβουλία επικοινωνίας με δικαστικές αρχές και φορείς που ασχολούνται με τον ανήλικο παραβάτη, σχετικά με την εφαρμογή της ποινικής νομοθεσίας για ανηλίκους και ειδικότερα του νόμου που ψηφίστηκε πρόσφατα στην Ελληνική Βουλή (Ν.3189/2003). Ο νόμος αυτός εισάγει ευνοϊκές ρυθμίσεις για τους ανηλίκους, ωστόσο έχουν γεννηθεί σημαντικά ερωτήματα ως προς την εφαρμογή του: α) για τα νέα αναμορφωτικά μέτρα που εισάγονται με το νόμο, δεν έχουν προβλεφθεί ειδικοί πόροι και σύστημα υλοποίησής τους, και β) η δυνατότητα που δίνεται στους εισαγγελείς να απόσχουν από την ποινική δίωξη, επιβάλλοντας αναμορφωτικά μέτρα με απόφασή τους, δεν συνοδεύεται από επαρκείς προβλέψεις για τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να γίνει η παρακολούθηση της εφαρμογής των μέτρων αυτών. Τη στιγμή μάλιστα που ο νόμος 2447/1996, ο οποίος προβλέπει τη δημιουργία κοινωνικών υπηρεσιών στα πρωτοδικεία της χώρας παραμένει ανενεργός (δεν εξεδόθη ακόμη το προβλεπόμενο Προεδρικό Διάταγμα για την εφαρμογή του) παραμένει ανοικτό το ζήτημα της εφαρμογής των νέων νομοθετικών προβλέψεων. Ο ΣτΠ στο πλαίσιο της αποστολής του για προάσπιση για προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού συγκεντρώνει τις απόψεις δημοσίων υπηρεσιών και μη κυβερνητικών οργανισμών, προκειμένου να εισηγηθεί προς το αρμόδιο Υπουργείο Δικαιοσύνης μέτρα για την καλύτερη δυνατή και προς όφελος του συμφέροντος των ανηλίκων εφαρμογή του νέου νόμου.

Θεματική 8: ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ (ΔΣΔΠ αρ. 22)

Κατευθυντήρια αρχή: Τα παιδιά που επιζητούν να αποκτήσουν το νομικό καθεστώς του πρόσφυγα ή που θεωρούνται πρόσφυγες δυνάμει των κανόνων και των διαδικασιών του ισχύοντος διεθνούς δικαίου, συνοδευόμενα από τους γονείς τους ή ασυνόδευτα, χαίρουν της κατάλληλης προστασίας και ανθρωπιστικής βοήθειας, που τους επιτρέπουν να απολαμβάνουν όλα τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται από τη ΔΣΔΠ και από άλλες διεθνείς συμβάσεις και την εθνική νομοθεσία. Μέσω διακρατικής συνεργασίας καταβάλλονται προσπάθειες για την ταχύτερη δυνατή επανένωση των ανηλίκων με τους γονείς τους ή τους ασκούντες την επιμέλειά τους. Σε κάθε περίπτωση οι ασυνόδευτοι ανήλικοι πρέπει να φιλοξενούνται σε χώρους ειδικά διαμορφωμένους και προσαρμοσμένους στις ανάγκες της ηλικίας τους και σε συνθήκες που τους επιτρέπουν την εν γένει ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους.

- *Υποθέσεις:* Ο ΣτΠ ασχολήθηκε με αναφορές σχετικά με τη μεταχείριση ανηλίκων προσφύγων σε κέντρα υποδοχής και την επιτάχυνση των διαδικασιών οικογενειακής επανένωσής τους (βλέπε παράδειγμα στην ετήσια έκθεση). Ο ΣτΠ πρότεινε μέτρα για την καλύτερη δυνατή προάσπιση και προαγωγή των δικαιωμάτων των παιδιών, όπως κατοχυρώνονται από τα σχετικά άρθρα της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ΔΣΔΠ).

Ο ΣτΠ επεσήμανε την ανάγκη δημιουργίας παιδοκεντρικών δομών και υποδομών φιλοξενίας για τους ανήλικους, ιδίως στις πύλες εισόδου προσφύγων και αιτούντων άσυλο, σύμφωνα και με την πρόσφατη Ευρωπαϊκή Οδηγία 2003/9/ΕΚ σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη, ενώ επεσήμανε την ανάγκη να αποφευχθεί η κράτηση ασυνόδευτων ανηλίκων και να περιοριστεί στο ελάχιστο δυνατό ο χρόνος αυτής, να εφαρμοστεί το μέτρο διορισμού εισαγγελέα ως προσωρινού επιτρόπου των ασυνόδευτων ανηλίκων (Π.Δ. 61/1999), και να ανατίθεται η φροντίδα των ανηλίκων σε αρμόδιες κοινωνικές υπηρεσίες, με υπόδειξη του εισαγγελέα, ανεξάρτητα από την υποβολή αιτήματος ασύλου και τον χρόνο εξέτασής τους.

- *Πρωτοβουλίες:* Ο ΣτΠ συνεργάστηκε με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες με σκοπό την ανταλλαγή απόψεων και την εκπόνηση **οδηγιών για την προστασία των δικαιωμάτων των ασυνόδευτων ανηλίκων αιτούντων άσυλο**. Το κείμενο των οδηγιών έχει ήδη προωθηθεί προς τα αρμόδια Υπουργεία προς υιοθέτηση, ώστε να διακινηθεί και προς όλες τις υφιστάμενες υπηρεσίες τους. Επίσης φιλοξένησε στο χώρο του **σεμινάριο** για επαγγελματίες που διοργανώθηκε από την Ύπατη Αρμοστεία και τη Διεθνή Κοινωνική Υπηρεσία με θέμα τους ασυνόδευτους ανήλικους και την δέουσα μεταχείρισή τους.

Θεματική 9: ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΠΟ ΤΑ ΜΜΕ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ (ΔΣΔΠ

αρ. 17, 36)

Κατευθυντήρια αρχή: Τα παιδιά πρέπει να προστατεύονται από την ενημέρωση και το υλικό που διακινούνται μέσα από τα ΜΜΕ και το διαδίκτυο και βλάπτουν την ευημερία τους.

- *Πρωτοβουλίες:* Ο ΣτΠ συμμετείχε σε δημόσιες εκδηλώσεις που είχαν αντικείμενο την ασφαλή χρήση του διαδικτύου από τα παιδιά και συνεργάστηκε με τις αστυνομικές αρχές για την ανταλλαγή ενημέρωσης σχετικά με την καταπολέμηση της πορνογραφίας και σεξουαλικής εκμετάλλευσης μέσω διαδικτύου. Το θέμα της ασφαλούς χρήσης του διαδικτύου αποτελεί ένα από τα σημαντικά θέματα που απασχολούν τους Συνηγόρους του Παιδιού διεθνώς, διότι το διαδίκτυο αφενός αποτελεί ένα ελκυστικό πεδίο που διευρύνει τους ορίζοντες μάθησης, της πληροφόρησης και της ψυχαγωγίας για όλο και μεγαλύτερο αριθμό ανηλίκων, αφετέρου όμως προσφέρεται ως πεδίο ανεξέλεγκτης διάδοσης επιβλαβών μηνυμάτων, έκθεσης των παιδιών σε εικόνες και κείμενα που προβάλλουν τον αδιάκριτο καταναλωτισμό, τη βία, το ρατσισμό και την πορνογραφία και επιτρέπει την επικοινωνία με άγνωστα άτομα που συχνά αποβλέπουν στην παραπλάνηση και την εκμετάλλευση των ανηλίκων. Ο ΣτΠ αφενός ενημέρωσε τους πολίτες ότι μπορούν να καταγγέλλουν τηλεφωνικά τυχόν παρατηρούμενες παραβιάσεις εις βάρος των παιδιών μέσω διαδικτύου, και αφετέρου τοποθετήθηκε δημόσια και προετοιμάζει κείμενα προς διακίνηση για τις ενέργειες πρόληψης της θυματοποίησης των παιδιών μέσω διαδικτύου. Για το σκοπό αυτό, ο ρόλος των ενηλίκων και ειδικά των γονέων, που πρέπει να βρίσκονται κοντά στα παιδιά και να συζητούν και παρακολουθούν τις δραστηριότητές τους μέσω διαδικτύου, κρίνεται εξαιρετικά κρίσιμος.

Ως προς την προστασία των παιδιών από τα ΜΜΕ και ειδικότερα από τη ραδιοτηλεόραση, ο ΣτΠ είχε συναντήσεις συνεργασίας με στελέχη του ΕΣΡ, με στόχο την εκπόνηση διαρκούς συνεργασίας για εφαρμογή της νομοθεσίας, την παρακολούθηση παραβιάσεων, την έκδοση οδηγιών και παραγωγή μηνυμάτων που θα αποσκοπούν στην προστασία των ανηλίκων από βλαπτικά μηνύματα και προγράμματα.